

Huis Kaldenbroek te Lottum, 1394 - 1820

door

M. FLOKSTRA

1. Luchtfoto van Huis Kaldenbroek uit de jaren dertig met de oude oostelijke toegangsweg.

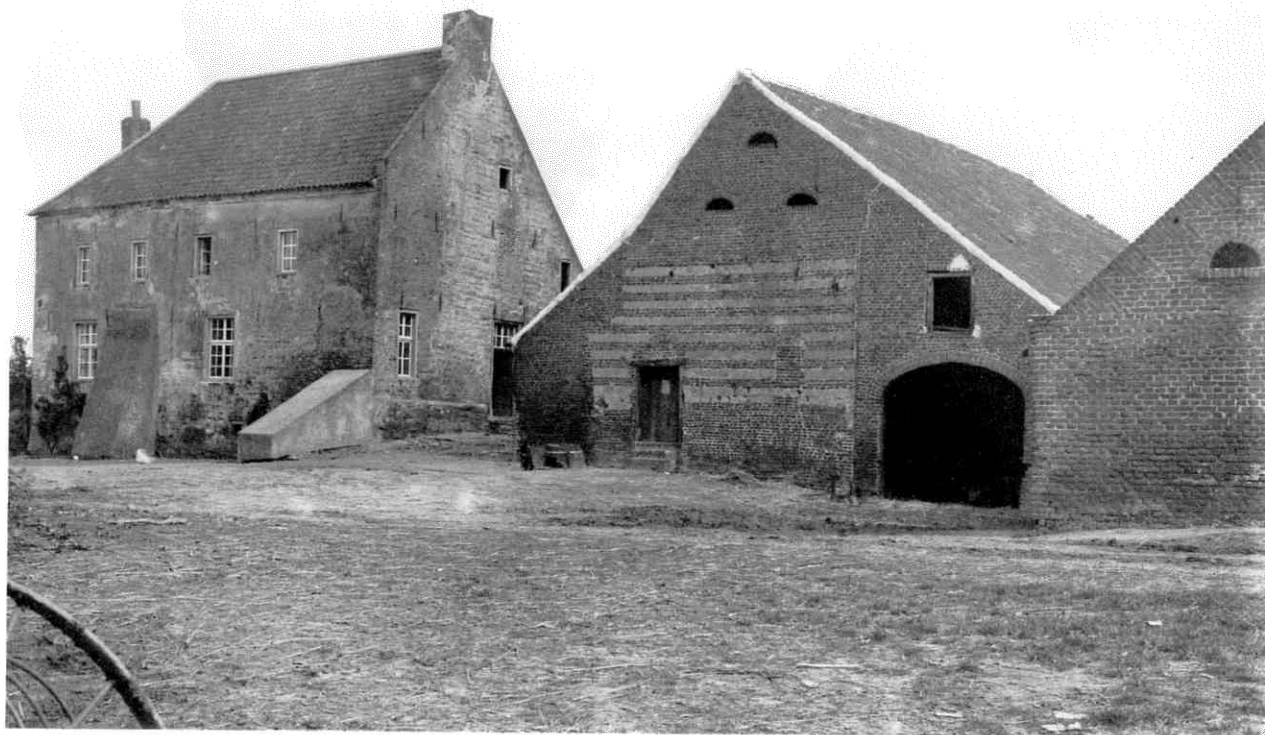
Aan de dorpsgrens tussen Lottum en Grubbenvorst ligt aan de Lottumse zijde het Huis Kaldenbroek. Afgelegen en verscholen gelegen aan een oude Maasmeander is Kaldenbroek zonder hulp van een gedetailleerde kaart nauwelijks te vinden. Rondom het huis is de natuur nog ongerept.

In de bosrijke omgeving kan men zich vermaken met fietsen of wandelen en aan de in de buurt gelegen vijver vindt de visser zeker een stek.

Jammer dat er geen 18e eeuwse prent bekend of bewaard is, zodat men de op zich rommelige aanblik van het huis en bijgebouwen beter zou kunnen interpreteren. Bij het bekijken van oude kadasterkaarten en de Tranchotkaart krijgt men de indruk dat nogal eens verbouwd werd. De plattegronden verschillen sterk van elkaar.

Van het voormalige middeleeuwse Huis Kaldenbroek is boven de grond niets meer over. In enkele gevels is

vrij veel hergebruikt bouwmateriaal verwerkt met hier en daar enkele zogeheten speklagen, baksteen afgewisseld met mergel, een bouwtrand die op het einde van 15e eeuw en het begin van de 16e eeuw zeer in zwang was. De noordgevel van de huidige hoofdbouw laat sporen zien van vier dichtgemetselde ramen. Na het dempen van een stuk gracht plaatste men twee grote steunberen. Van het in 1825 (zie kadasterkaart) trapvormige gebouw is slechts een woonhuis overgebleven, dat de vorm heeft van een winkelhaak. Een uitvoerig bouwhistorisch onderzoek zou zeker op z'n plaats wezen, waarbij ook een bodemonderzoek niet te vermijden valt. De mogelijkheid bestaat immers, dat er meer van het oude middeleeuwse huis onder de grond zit dan er boven. Het hele complex was omgeven door een gracht en wordt gevoed door de Gekkegraaf, die daarna in de Houthuizermolenbeek stroomt.

2. Huis Kaldenbroek 1926, Zuid-westgevel. Foto: Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist.

Vleck van Caldenbroek

Voor zover we momenteel weten, komt de oudste vermelding over het Huis Kaldenbroek voor in een leenakte uit het jaar 1394. Op 11 januari 1394 ontving Alart Vleck “dat huys tot Caldenbroick” in leen van de Gelderse hertog¹. In 1369 werd ene Vlecke van Beke door de Gelderse schatheffer, wegens bezit in Lottum voor acht pond aangeslagen². Een verwantschap tussen Vlecke van Beke en Alart Vleck, die zich ook “Vleck van Caldenbroek” noemde, ligt voor de hand. Volgens de 14e eeuwse Gelderse heraut Claes Heinen voert de familie Vlecke van Beke een wapen, dat bestaat uit een groen veld met een zilveren balk in het midden, die beladen is met hermelijnstaartjes³. Frappant is het dat we hier opnieuw te maken hebben met dit type familiewapen. De families Van Broekhuizen en Van Holthuisen, die eveneens over bezittingen in Lottum beschikten, voerden min of meer het zelfde wapen met exact dezelfde kleuren⁴. Er is weliswaar één verschil, de familie Van Broekhuizen plaatste haar hermelijnstaartjes namelijk in het schildhoofd. Ondanks deze gelijkenis in wapen is er vooralsnog geen familielatie tussen deze drie families vast te stellen. In 1401 kocht Alart Vleck van Caldenbroek van

Vrouwe Aleid van Baersdonck een hof te Lomm aan de overkant van de Maas gelegen tussen Arcen en Velden⁵. Na de dood van Alart verkreeg zijn echtgenote Elisabeth het vruchtgebruik van Kaldenbroek bevestigd. Op 15 juni 1414 werd hun dochter Gertruid met zowel het Huis Kaldenbroek als de hof te Lomm beleend⁶.

De familie Van Ghoor

De erfdochter Gertruid van Caldenbroek huwde met Daniël van Ghoor, stammend van kasteel Aldenghoor te Haelen. Hiermee doet de familie Van Ghoor haar intrede in Lottum. Toch komt deze tak van de familie slechts enkele malen voor, zoals in een aantal leenakten en in een paar andere akten waarbij zij als getuige aanwezig zijn. Kortom te weinig om een goed beeld te krijgen over het reilen en zeilen van Huis Kaldenbroek. Op 22 augustus 1435 werd Daniël van Ghoor namens zijn echtgenote Gertruid met de Kaldenbroekse goederen beleend⁷. Op 7 juni 1440 komt Daniël als getuige voor bij het samenstellen van het huwelijkscontract tussen Johan van Eyll, Bernts zoon en Agnes, dochter van Johan van Dript⁸. Vrij kort daarna is Daniël gestorven. Zijn zoon Alard van Ghoor werd

3. Daniel van Ghoor, 7 juni 1440
Diameter 29 mm.
RAO, Archief kasteel Rechteren, inv.nr. 407
Randschrift: SIGILLUM DANEL VAN GHOER.

4. Alard van Ghoor, 10 september 1468
Diameter 27 mm.
Bron: Märkisches Museum zu Witten, Archiv Herrschaft Witten,
Urk. 53. Randschrift: [S]: ALART VAN GHOER

5. Alard van Ghoor, 12 september 1543
Diameter 28 mm.
ARA-Brussel, Weense charters, Doos XII nr. 424.
Randschrift: S' ALART VAN GOIR

6. Adolf van Ghoor, 7 februari 1576
Diameter 28 mm.
HSAD, Archiv Herrschaft Hueth, Urk. 337.
Randschrift: ADOLFF VAN GOIR

7. Gerard van Ghoor, 30 september 1593
Ovale zegelring afdruk 18 x 20 mm.
Gemeente archief Venlo, O.A.V. inv.nr. 886.

8. Willem Lodewijk van Efferen, 11 augustus 1674
Ovale zegelring afdruk 18 x 23 mm.
Gemeente archief Venlo, Archief schepenbank Venlo, inv.nr. 2905.

op 2 december 1442 met het huis Kaldenbroek beleend⁹. Over Alard vernemen we nauwelijks iets meer dan zijn leenedvernieuwingen aan de hertogen van Gelre, zoals in 1465 bij hertog Adolf en in 1473 bij hertog Karel van Bourgondië als hertog van Gelre¹⁰. Volgens E. Rosenkrantz was Alard met Bela, dochter van Sibert van Kessel gehuwd¹¹. Bela erfde van haar broer Sibert een hof gelegen onder Hinsbeck, dat ook een Gelders leengoed was. Alard werd, namens zijn echtgenote, in 1473 met deze hof beleend¹². Uit het huwelijk van Alard en Bela zijn twee kinderen bekend: Gerrit en Elisabeth. De laatste huwde op 12 juli 1483 met Johan van Eyll heer van half Geysteren¹³. In 1469 werd Alard van Ghoor door de Gelderse schattheffer aangeslagen wegens diverse bezittingen gelegen onder Kessel-Eik, Swolgen en "Holthuse-Lothem" (= Lottum)¹⁴. Tussen 16 oktober 1473 en 13 mei 1486 is Alard gestorven. Zijn oudste zoon Gerrit komt in 1486 al als diens opvolger voor¹⁵. Naar het zich laat aanzien was Gerrit van Ghoor niet Bourgondisch gezind, want hij liet zich na de dood van zijn vader Alard door hertog Karel van Egmond pas in 1493 met het huis Kaldenbroek te Lottum belenen¹⁶. Gerrit van Ghoor was getrouwd met Catharina van den Bongart, die op 2 juni 1503 als weduwe wordt vermeld¹⁷. In 1502 werd Gerrit opgevolgd door zijn zoon Alard, die destijds nog minderjarig was. Als hulder werd een zekere Alard van Kessel namens Alard van Ghoor op 19 maart 1502 met Kaldenbroek beleend¹⁸. Op 6 oktober 1504 was het Herman van Dript, die namens Alard beleend werd¹⁹. Uiteindelijk was Alard van Ghoor in 1523 meerderjarig en vernieuwde hij zelf de leened aan Karel, hertog van Gelre²⁰. Hij trouwde met Ursula van Wijenhorst. Alard en Ursula kregen zes kinderen, te weten: Adolf, Gerrit, Reynier, Willem, Anna en Katharina. Rond 1540 kochten zij de hof Soeterbeek gelegen onder Baarlo en de hof over de Beek onder Wanssum²¹. Beide boerderijen waren Gelderse leengoederen. Een van Alards belangrijkste wapenfeiten is, dat hij als onderhandelaar aanwezig was bij het opstellen van het Tractaat van Venlo in 1543²². Maar niet minder interessant was zijn aanwezigheid bij de kerkmeesters van Lottum toen dezen op 17 juli 1552 alle rechten, die de kerk volgens een tijsboek bezat aan de Arcense zijde, verkochten aan de Dederik van Gelder, heer van Arcen en diens echtgenote Frederica van Voorst en Keppel²³. Alard van Ghoor overleed op 4 april 1553. Zijn weduwe Ursula van Wijenhorst heeft hem jaren overleefd, want zij wordt nog in een akte uit het jaar 1589 genoemd. Als weduwe kreeg Ursula zowel 22 mei 1554 als op 13 december 1554 uitstel van de belening²⁴. In grote lijnen zag de erfenis van Alart van Ghoor er als volgt uit: na zijn dood in 1553 kreeg Ursula het vruchtgebruik van Kaldenbroek. Zelfs de

9. Huis Kaldenbroek 1926, Zuid-oostgevel. Foto: Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist.

oudste zoon Adolf (Aloff) en kleinzoon Alart die meestal Adelhart wordt genoemd, hebben nauwelijks invloed gehad. Trouwens Adolf van Ghoor stierf tussen 1576 en 1581. In 1589 werd Gerard van Ghoor beleend met Kaldenbroek en de andere goederen met uitzondering van het vruchtgebruik van zijn moeder. Hoe lang deze situatie precies heeft geduurd is niet bekend. Zelfs na de dood van Gerard van Ghoor – overleden vóór 13 november 1604 – is er opnieuw sprake van verwarring. Ondanks de belening van diens dochter Catharina op laatst genoemde datum, komt Kaldenbroek in 1605 in handen van Gerards zus, Anna van Ghoor. Wellicht geeft deze manier van vererving aan dat Anna een oudere zus van Gerard is, hoewel we hierover geen zekerheid hebben. Pas in 1635 komt Kaldenbroek na veel omzwervingen terecht bij de rechtmatige erfgename Catharina, dochter van Gerard. Ze was toen al weduwe van Adolf Dirk van Efferen. Hoe dit in detail verliep zien we als volgt.

Adolf van Ghoor

De oudste zoon van Alart van Ghoor en Ursula van Wijenhorst Adolf, of Aloff, werd op 13 juli 1555 beleend met alle ouderlijke erfgoederen²⁵. Hij ontving ze "vur hem ende zijne metgedelingen". Met andere

10. Philip Carel, baron van Wylich, 12 april 1702.
Ovale zegelring afdruk 17 x 20 mm.
RAL, Archief schepenvanbank Lottum, inv.nr. 3728.

11. Alexander Jacob Levin de la Marck en Sophia Charlotte Maria
Elenora van Baexen, 13 september 1788.
Ovale ringzegel afdruk 17 x 20 mm.
RAL, Familie archief Van Moorsel, inv.nr. 145.

woorden de erfgoederen waren in 1557 nog niet verdeeld. In hetzelfde jaar trouwde Adolf onder huwelijksvoorwaarden met Elisabeth, dochter van Johan van Wilack en Gerberch van Ossenbroich²⁶. Adolf en Elisabeth kregen één zoon die zij noemden naar diens grootvader Alart van Ghoor. Doordat zijn moeder Ursula van Wijenhorst Kaldenbroek in vruchtgebruik bezat, moest Adolf zijn draai elders vinden. Wellicht dat hij daarom in 1560 het goed "Ter Hattert" (= Hattert) gelegen in het schependom van Nijmegen kocht van Willem en Dirk Prieck²⁷. Dit goed bestond uit een huis en een hofstede met circa 17 morgen land en werd volgens de leengriffier uit Moers ook wel de Winckelsteegh genoemd. Het was leenroerig aan de Graven van Moers. Van Elisabeths broer Hendrik van Wilack erfden zij het Huis Wenge (Wengen) gelegen onder Dornick tussen Emmerick en Rees aan de Rijn²⁸, dat na Adolfs dood uit de familie vererfde. Tussen 6 augustus 1579 en 23 september 1581 overleed Adolf kinderloos²⁹. Zijn weduwe Elisabeth van Wilack wordt na 7 maart 1583 niet meer genoemd. Voor haar zoontje Adelhart verkreeg Elisabeth van Wilack op laatst genoemde dag voor het Lottumse bezit uitstel van belening³⁰. Huis Hatert kwam daarentegen op 3 maart 1583 in handen van haar schoonmoeder, Ursula van Wijenhorst³¹. Ondanks dat Adelhart van Ghoor zelf nooit met Kaldenbroek werd beleend, noemde hij zich Van Ghoor tot Kaldenbroek³². Over Adelhart is verder nog bekend, dat deze op 8 augustus 1587 z'n beklag deed bij het Hof van Gelre over het feit dat zijn vader door Spaanse soldaten gevangen was genomen en weggevoerd naar een kasteel gelegen in de buurt van Steenwijk. Daarna werd zijn vader alsnog vrijgesproken van misdaad, maar zijn goederen, waaronder Kaldenbroek, werden geconfiscieerd. Hierover was Adelhart verbolgen en drong er op aan dat onschuldige lieden geen onrecht mochten worden aangedaan en dat zij de beschikking moesten hebben over haar eigen bezittingen³³. In 1595 verkreeg Adelhart van de rentmeester in Venlo zijn achterstallige rente uitbetaald uit de halve tol te Venlo³⁴. Deze rente had zijn oom Gerard van Ghoor namens zijn moeder Ursula van Wijenhorst voordien in 1585 en 1591 ontvangen³⁵. Uiteindelijk werd deze oom Gerard van Ghoor op 4 november 1589 met de erfgoederen beleend met uitzondering van het vruchtgebruik dat zijn moeder Ursula van Wijenhorst bezat³⁶. Gerard was gehuwd met Catharina, dochter van Bernhard Claur van Wohra en Katharina van Lutzerode. Gerard en Catharina kregen slechts één dochter, Catharina geheten. Gerard moet vóór 13 november 1604 zijn gestorven. Men vraagt zich af: hoe zit met de vererving van Kaldenbroek? Over welke bezittingen kreeg zijn weduwe Catharina Claur van Wohra vruchtgebruiksrechten

en waren deze gerelateerd aan huwelijksvoorwaarden of waren zij zonder voorwaarden gehuwd? Een delingsakte zou hier verhelderend kunnen werken. Na de dood van Gerard werd zijn dochter Catharina op 13 november 1604 met Kaldenbroek beleend, waarbij zij nog als “onmondige” wordt vermeld³⁷. Zij maakte in 1608 haar testament³⁸.

De familie Hoen van Cartiels

Kort hierna heeft Catharina van Ghoor van haar rechten moeten afzien, want haar tante Anna van Ghoor werd in 1605 met Kaldenbroek beleend³⁹. Anna van Ghoor was in 1605 reeds weduwe van Ivo Hoen van Cartiels. Uit haar huwelijk met Ivo had zij drie kinderen, twee zonen Adelhart en Hendrik en één dochter Ursula. Namens zijn moeder werd Adelhart op 28 mei 1605 met Kaldenbroek beleend⁴⁰. Vanaf 1607 tot zijn dood in 1616 beschikte Adelhart Hoen van Cartiels vanwege Kaldenbroek over een zetel in de Staten van het Overkwartier⁴¹. Na zijn dood verzocht zijn broer Hendrik Hoen, als opvolger van Adelhart, om als riddermatig persoon zitting in de Staten te mogen nemen⁴². Anna van Ghoor liet zich op 26 mei 1618 alleen met Kaldenbroek belenen⁴³. In 1621 werd zij pas met de hof over de Beek te Wansum en de hof Soeterbeek onder Baarlo te boek gesteld⁴⁴. Tussen 7 september 1621 en 14 september 1624 moet Anna van Ghoor overleden zijn. Haar zoon Hendrik verkreeg in 1624 Kaldenbroek⁴⁵. Kort hierna deed Hendrik Kaldenbroek over aan zijn zus Ursula. Doch in het testament dat Hendrik maakte in 1635 noemde hij zich nog stevast Heer van Cartiels en van Kaldenbroek⁴⁶. Wolter Tengenagel, die met Ursula was getrouwd werd namens zijn vrouw op 26 mei 1626 met Kaldenbroek beleend⁴⁷. Wolter en Ursula hadden in 1617 uit de boedel van de Van Ghoors het huis Hatert geerfd. Lang hebben zij dit goed niet in bezit gehad, immers nadat ze op 14 december 1617 waren beleend⁴⁸, werd het nog vóór 23 augustus 1618 verkocht aan een zekere Johan van Diemerren uit Nijmegen⁴⁹. Volgens Fahne overleed Ursula Hoen van Cartiels in 1633 kinderloos⁵⁰.

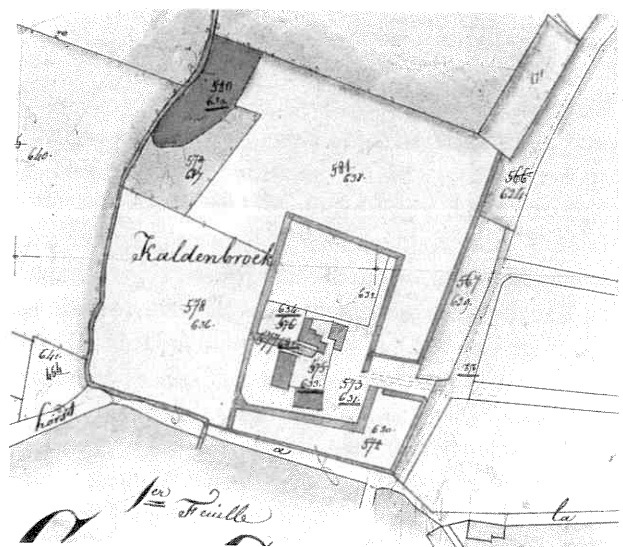
Catharina van Ghoor

De goederen die van oorsprong afkomstig waren van de Van Ghoors gingen na het overlijden van Ursula Hoen van Cartiels door vererving terug naar Catharina, dochter van Gerard van Ghoor. Zij werd volgens het Gelderse leenhof te Roermond op 3 maart 1635 bij de “rebellens” te Arnhem beleend⁵¹. In Roermondse ogen kon dit niet goedgekeurd worden, vandaar dat Catharina in 1638 te Roermond opnieuw werd beleend⁵². Bij de belening van Catharina van Ghoor in

1635 wordt zij weduwe van Efferen genaamd Hall genoemd. Uit haar huwelijk met Adolf Dirk van Efferen zijn drie kinderen bekend: twee zonen Gerard, Willem Lodewijk en één dochter Maria Eleonora. Sedert 1416 werd de halve tol van Venlo, die in handen was van de Heer van Grebben (= half Grubbenvorst) belast met een jaarlijkse som van 50 rijnsse guldens ten gunste van de heer van Kaldenbroek. Maar liefst 231 jaar lang hebben de bezitters van Kaldenbroek genoten van de genoemde jaarrente. Op 9 juli 1647 echter werd Catharina van Ghoor, vrouwe van Kaldenbroek door Barbara van der Lip genaamd Hoen, Vrouwe van Grebben, uitgekocht⁵³.

De familie Van Efferen

Catharina maakte in 1662 een deling met haar zonen Gerard en Lodewijk van zowel haar eigen goederen als van diegene waarvan zij het vruchtgebruik bezat. De oudste zoon Gerard verkreeg uit de boedel in hoofdzaak de bezittingen die afkomstig waren van de familie Van Efferen, zoals de huizen Angeren noordelijk van Düsseldorf, Efferen tegenwoordig een stadsdeel van Keulen en Gelehn onder Mechernich in de Eifel. Willem Lodewijk kreeg Kaldenbroek met de andere goederen die in het Land van Kessel lagen en de goederen te Hinsbeck. Wat hun zus Maria Eleonora kreeg wordt niet in deze akte vermeld⁵⁴. Catharina van Ghoor moet vóór 10 juni 1671 zijn gestorven, want op laatst genoemde dag werd Willem Lodewijk van Efferen als opvolger met Kaldenbroek beleend⁵⁵. Willem Lodewijk trouwde met Anne Cecile de Garches. Op 8 augustus 1671 tekende de pastoor van Grubbenvorst in de kerkregisters aan, dat Anna Cecilia de Garches elf dagen na de bevalling van een zoon

12. Situatie-tekening van Huis Kaldenbroek te Lottum 1825 RAL, Kadasterkaart, gemeente Grubbenvorst, Sectie B3.

13. Philip Ernest Alexander Leopold de la Marck, 1 juni 1789.
Ovale ringzegel afdruk 17 x 20 mm.
RAL, Familie archief Van Moorsel, inv.nr. 132.

14. Marie Stephanie Alouise Helene de Radzitzky d'Ostrowick
echtgenote van Philip de la Marck, 1 juni 1789.
Ovale ringzegel afdruk 17 x 20 mm.
RAL, Familie archief van Moorsel, inv.nr. 132

gestorven was in de ouderdom van 27 jaar. Zij werd in de kerk van Grubbenvorst begraven en wel in de kapel toegewijd aan de Heilige Maagd en martelares Barbara op 10 augustus 1671 laat in de avond, na veel tegenstand en tegenstribbelen van de heer van Rhoe d'Obsinnich bezitter van de Steegh te Grubbenvorst⁵⁶. Kaldenbroek viel namelijk kerkelijk onder Lottum.

Uit diverse stukken blijkt dat Willem Lodewijk graaf van Efferen twee verschillende wapens heeft gevoerd. Zijn eerste zegel komt voor op de reeds genoemde delingsakte uit het jaar 1662. Dit zegel is gevierendeeld met in het 1e en 3e kwartier het oorspronkelijke familiewapen; een barensteel en twee dwarsbalken. In het 2e en 4e kwartier staat afgebeeld een naar rechts gekeerde klimmende leeuw. Zowel z'n oudste broer Gerard als z'n zus Maria Eleonora voerden eveneens dit wapen. Toch blijven wij ons afvragen waarom de leeuwjes aan het wapen zijn toegevoegd?

Voor het verkrijgen van een zetel in de Staten van het Overkwartier moest men 16 adellijke kwartieren overleggen. Op 24 januari 1679 diende Willem Lodewijk zijn kwartierstaat in. De kwartierstaat werd ditmaal opgesierd met het oorspronkelijke familiewapen⁵⁷.

Na 1679 moet Kaldenbroek in handen gekomen zijn van zus Maria Eleonora die met Johan (Hans) Walner van Rauchenzaun getrouwd was. In 1684 noemde hij zich Heer van Kaldenbroek⁵⁸. Op welke titel hij zich heer kon noemen blijft vooralsnog een open vraag. Door allerlei langdurige processen die Van Rauchenzaun voerden en die ten nadele van hem uitvielen, moest hij vele bezittingen verkopen⁵⁹. Wellicht is dit een van de oorzaken, dat dit echtpaar de Lottumse goederen niet lang in bezit heeft gehad, want Kaldenbroek werd op 20 december 1687 publiekelijk verkocht aan de hoogste bidder⁶⁰.

De familie Van Wijlich en Van Quadt

Voor Lottum en directe omgeving was de koper geen onbekende. Het was Philip Carel van Wijlich, baron van Lottum. Naast Caldenbroek beschikte hij over de heerlijke rechten van Lottum en half Grubbenvorst met het goed Baersdonck, de heerlijkheid met het gelijknamige Huis Hueth, Wehl (Weehl), de burcht Rosau gelegen tussen Emmerich en Rees aan de Rijn en de bij Herwen en Aerdt gelegen heerlijkheid Grondstein. Philip Carel trad in Brandenburgse dienst en richtte een eigen regiment op, dat de Infanterie van Lottum werd genoemd. Op 20 januari 1701 werd Philip Carel van Wylich door Keizer Leopold I in de Rijksgravenstand verheven. De soldatenkoning Frederik Willem I koning van Pruisen benoemde hem in 1713 tot zijn GeneraalVeldmaarschalk. Daarnaast bekleedde hij functies zoals erfkamerling en drost in het hertogdom van Kleef⁶¹. Door zijn positie en stand kon Philip Carel met zijn echtgenote meer dan eens geld lenen, waarvoor zijn goederen garant konden staan. Dit was ook 't geval kort voordat hij in december 1687 Kaldenbroek in bezit kreeg. Hij leende op 24 april 1687 van Johan Adam Schenck van Nydeggen uit Sevenum een som van 4.000 Rijksdaalders⁶².

Uiteindelijk deed zijn kleinzoon Frederik Willem, graaf van Wylich-Lottum, in 1749 afstand van Kaldenbroek ten gunste van zijn neef Carel, vrijheer van Quadt zu Wickrath, omdat de erfgenamen Van Schenck van Nydeggen terugbetaling eisten. Met de overgang op 10 september 1749 naar Carel vrijheer van Quadt kwam ook de schuldenlast die op Kaldenbroek rustte mee, maar Carel was niet bij machte om het tij tijdig te keren⁶³.

De familie Van Baexen

Opnieuw werd Kaldenbroek verkocht. De koper was Hendrik Leopold van Baexen bezitter van "De Raey" in Baarlo, die reeds op 29 december 1753 de boerderij gelegen bij het Huis verpachtte⁶⁴. Volgens een Pruisische Vasallentabel uit het jaar 1756 had Hendrik Leopold van Baexen 't adellijk goed Kaldenbroek onder Lottum den 22 september 1755 voor 3120 rijksdaalders publiekelijk aangekocht. Hij was kapitein in koninklijke dienst⁶⁵. Ondanks dat Hendrik Leopold van Baexen één dochter Sophia had, benoemde hij zijn halfbroers en zus in 1770 tot zijn universele erfenamen⁶⁶. Dezen werden zowel in 1776 als in 1787 met Kaldenbroek beleend⁶⁷. De oorzaak van het conflict was het huwelijk van Sophia Charlotta Maria Eleonora van Baexen met Alexander de la Marck in 1765. Vanwege dit huwelijk werd zij door haar vader Hendrik Leopold van Baexen onterfd. Sophia was immers zonder medeweten van haar vader met Alexander in 1765 getrouwd. Ze liep daardoor de erfenis van zowel De Raay te Baarlo als Kaldenbroek mis. Natuurlijk ging Sophia in verweer, maar het mocht niet baten. In de brieven van Sophia aan haar twee zonen, die Habets in 1882 publiceerde, komt duidelijk tot uiting hoe Sophia over één en ander dacht⁶⁸. Ze schrijft onder andere dat haar vader Hendrik Leopold van Baexen gestorven is op 9 november 1776 op Haus Coull te Straelen, maar ook dat haar half-ooms en tante beloofd hebben dat haar kin-

deren zowel het Huis de Raay als de Lottumse goederen zouden erven. Inderdaad kwam Kaldenbroek tussen 1792 en 1812 aan Sophia's zoon, Marie Philip Ernest Alexander Leopold de la Marck⁶⁹. Deze deed op 3 augustus 1820, dus na de Franse tijd, Kaldenbroek van de hand aan het echtpaar Pieter Joannes Schraven en Anna Catharina Hendrickx uit Broekhuizen⁷⁰.

Aan het einde van deze bijdrage wil ik graag mijn dank betuigen aan Mevr. N. Mulders-Thijssen (Maasbree), de heren J. Hendrix (Lottum), H. Hendrix (Horst-America) en J. Hanssen (Baarlo) voor hun kritische kanttekeningen en waardevolle bijdragen.

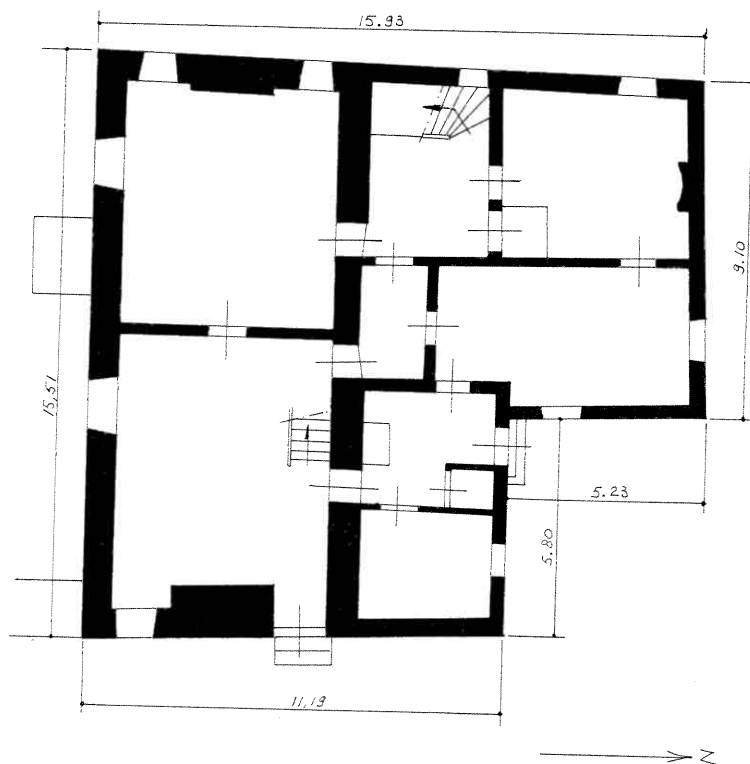
Venray, zomer 1994.

Gebruikte afkortingen

HSAD	Hauptstaatsarchiv Düsseldorf
RAL	Rijksarchief in Limburg
RAG	Rijksarchief in Gelderland
RAO	Rijksarchief in Overijssel
ARA	Algemeen Rijksarchief in Brussel
GAV	Gemeente archief Venlo

Noten

- ¹ P.N. van Doorninck, Leenacten van Gelre en Zutphen 1376-1402 (Haarlem 1901), 84.
- ² P.N. van Doorninck, Schatting van den Lande van Gelre voor het Overkwartier en de Betuwe van 1369 (Haarlem 1903), 39.
- ³ P. Adam-Even, L'Armorial universel du Héraut Gelre 1370-1395 (Neuchâtel 1971), nr. 1218.
- ⁴ Heimatbuch Kreises Viersen 1994, 62-63. Kleurfoto's van het wapen van de familie Van Holthuisen (Holthausen).

Begane grond Huis Kaldenbroek te Lottum. Situatie na opmeting door dhr. J.J.C. van Dijk (1977).

- ⁵ RAG, Gelderse Leenkamer, inv.nr. 1 f. LX verso (1401 dec.4).
- ⁶ Idem, inv.nr. 1 f.211 v. (1414 juni 15).
- ⁷ Idem, inv.nr. 2 f.CXX (1435 aug.22).
- ⁸ RAO, Archief kasteel Rechteren te Dalfsen, inv.nr.407.
- ⁹ Gelderse Leenkamer, inv.nr. 2 folio 170 (1442 dec.2)
- ¹⁰ Idem, inv.nr. 3 f.119v (1465 nov. 18), inv.nr. 5 f. 159 (1473 okt. 16).
- ¹¹ E. Rosenkrantz, Bijdrage tot de geschiedenis der Graven van Kessel, in: De Maasgouw 1901, pag. 48.
- ¹² Gelderse Leenkamer, inv.nr.5 f. CL verso (1473 okt.16).
- ¹³ E. Rosenkrantz, Bijdrage tot de geschiedenis der Graven van Kessel in: De Maasgouw 1901, 48.
- ¹⁴ RAG, Hertogelijk archief, Rekeningen Overkwartier vóór 1473 inv.nr. 1602, onder Kessel-Eick, folio 7; onder Holthusen-Lotum folio 17 en Swolgen folio 19.
- ¹⁵ Lobberich, Pfarrarchiv der Kirchengemeinde St.Sebastianus Dok. nr. I/15 (1486 mei 13).
- ¹⁶ Gelderse leenkamer, inv.nr. 9 f. 103 verso (1493 juni 1).
- ¹⁷ Archiv Schloss Harff, Urk. 870 (1503 juni 2).
- ¹⁸ Gelderse leenkamer, inv.nr. 9 folio 116 verso - 117 (1502 maart 19).
- ¹⁹ Idem, inv.nr. 9 f. 117 in de kantlijn (1504 oktober 6).
- ²⁰ Idem, inv.nr. 12 folio CXLII (1523 november 18).
- ²¹ J.J.S. Baron Sloet, Register op de leenaktenboeken van het vorstendom Gelre en graafschap Zutphen, Deel Overkwartier, Arnhem 1904, onder nr. 155 de hof over de Beek te Wanssum en nr. 181 de hof Soeterbeek te Baarlo.
- ²² ARA-Brussel, Weense charters, Karton (doos) XII nr. 424.
- ²³ Gemeente archief Venlo, Huisarchief Arcen, doos 26 nr. 91 (1552 juli 17).
J.G.M. Stoel, Oorkondenboek Arcen Deel 2, 1400 - 1782, Lomm 1993, 100-101. Volledige tekst van de oorkonde.
- ²⁴ Gelderse leenkamer, inv.nr. 19 f. 69 verso (1554 mei 22), folio 98 verso (1554 december 13).
- ²⁵ Idem, inv.nr. 19 folio 106-106 verso (1555 juli 13).
- ²⁶ HSAD, Archiv Herrschaft Hueth, Urk. 337 (1557 januari 6).
- ²⁷ HSAD, Landesarchiv Moers, Lehen Gen. 2A folio 92 (1560 november 1).
- ²⁸ Franz-Josef Lensing, Geschichte von Haus Wenge in: 800 Jahre Dornick, Emmerik 1988, 67.
- ²⁹ Gelderse leenkamer, inv.nr. 25 f. 6 verso (1581 september 23).
- ³⁰ Idem, inv.nr. 25 folio 42 (1583 maart 7).
- ³¹ HSAD, Landesarchiv Moers, Lehen Gen. nr. 3 (B), folio 143 (1583 maart 3).
- ³² F. Gorissen, Urkunden und Regesten des Stiftes Monterberg-Kleve, Band II, Kleve 1990, inv.nr. U 949, Regest 3844 (1602 juli 11). Band III, Kleve 1993, 156 Tekening (nr. 265) van het zegel van Adelhart van Ghoer zu Kaldenbruch.
- ³³ RAL, Archief Hof van Gelre Roermond, VROA 1895, Port. 304 Losse stukken nr.1-268 nr.3A (1587 augustus 8).
- ³⁴ Gemeente archief Venlo, Oud archief Venlo (O.A.V.) inv. nr. 1194, Stadsrekeningen nr. 284 kwitantie van Adelhart van Ghoer (1595 december 22).
- ³⁵ Idem, O.A.V. inv.nr. 885 en 886 (1585 mei 10; 1591 febr.7 en juli 28).
- ³⁶ RAL, Archief Rekenkamer Roermond, inv.nr. 103 folio 70 verso - 72 (1589 november 4).
- ³⁷ Idem, inv.nr. 105 folio 1 - 1 verso (1604 november 13).
- ³⁸ Historisches Archiv Stadt Köln, Testamente G. 2/307 (1608 december 30), testament van Catharina van Ghour.
- ³⁹ A. Fahne, Geschichte der Kölnischen, Jülichischen und Bergischen Geschlechter in Stammtafeln, Wappen, Siegeln und Urkunden 1e Theil, Osnabrück 1848, Herdruk 1965, 160.
- ⁴⁰ RAL, Archief Rekenkamer Roermond, inv.nr. 105 folio 12 verso (1605 mei 28).
- ⁴¹ RAL, Archief Staten van het Overkwartier inv.nr. 306 folio 51.
- ⁴² Sivré, Inventaris Oud archief der gemeente Roermond, Deel 2, pagina 65 (1617 januari 24).
- ⁴³ RAL, Archief Rekenkamer Roermond, inv.nr. 106 folio 174 - 175 (1618 mei 26).
- ⁴⁴ Idem, inv.nr. 107 folio XLII-XLII verso (1621 sept. 7).
- ⁴⁵ Idem, inv.nr. 108 folio 57 (1624 september 14).
- ⁴⁶ Historisches Archiv Stadt Köln, Testamente H. 3/856 testament van Hendrik Hoen, her zu Cartels und Caldenbroech (1635 februari 23).
- ⁴⁷ RAL, Archief Rekenkamer Roermond, inv. nr. 108 folio 98 (1626 mei 20).
- ⁴⁸ HSAD, Landesarchiv Moers, Lehen Gen. nr. 3 (B), folio 144 verso - 145 verso (1617 december 14).
- ⁴⁹ Idem, nr. 3 folio 155-156 (1618 augustus 23).
- ⁵⁰ A. Fahne, Geschichte der Kölnischen, Jülichischen und Bergischen Geschlechter in Stammtafeln, Wappen, Siegeln und Urkunden 1e Theil, Osnabrück 1848, Herdruk 1965, 160.
- ⁵¹ RAG, Gelderse leenkamer, inv.nr. 29 folio 5 - 5 verso (1635 maart 3).
- ⁵² RAL, Archief Hof van Gelder inv.nr. 216 folio 84 - 85 (1638 juli 30).
- ⁵³ Archiv Schloss Haag, Urk. 2049 (1647 juli 9).
- ⁵⁴ RAL, Huisarchief Scheres Baarlo, inv.nr. 1856.
- ⁵⁵ RAL, Archief Hof van Gelder, inv.nr. 221 folio 74 verso - 75 (1671 juni 10).
- ⁵⁶ RAL, Archief Schepensbank Grubbenvorst, voorlopig inv.nr. 3438 (1671 augustus 10).
- ⁵⁷ RAL, Archief Staten van het Overkwartier, inv.nr. 305 f. 16 Kwartierstaat van Willem Lodewijk van Efferen 1679.
- ⁵⁸ Kempen, Kreisarchiv Viersen, Familiearchief Von Schaesberg Teil Krickenebeck, Akten L2-2.
- ⁵⁹ RAL, Hof van Gelre Roermond, Procesdossiers 1678 port. 382 Proces Johan Walner van Rauchenzaun tegen Elsen Michiels weduwe van Jacob Kerstiens. Of in port. 383 (1678-1683) een proces tegen zijn zwager Willem Lodewijk van Efferen.
- ⁶⁰ RAL, Archief Hof van Gelder, inv.nr. 225 folio 147-148 vermeld in de leenakte (1688 december 1).
- ⁶¹ Dr. Dieter Kastner, Inventar der Urkunden des Archivs von Schloss Diersfordt bei Wesel, Köln 1993, 15.
- ⁶² Geldern, Stadtarchiv Urk. 317 (1684 april 24).
- ⁶³ HSAD, Landesarchiv Geldern, Justizhof III, Lehen und Adel nr. 2A folio 265 v.- 266 (1750 december 1).
- ⁶⁴ RAL, Familiearchief Van Moorsel, inv. nr. 319 (1753 december 29).
- ⁶⁵ HSAD, Landesarchiv Geldern, Justizhof III inv. nr. 13 onder nr. 54; RAL Familiearchief Van Moorsel, inv.nr. 318.
- ⁶⁶ RAL, Familiearchief Van Moorsel, inv.nr. 218 (1770 februari 15).
- ⁶⁷ M. Flokstra, Register op de leenaktenboeken van het Pruisisch Overkwartier van Gelder 1713-1794, Maastricht 1991, het Huis Caldenbroek nr. 186/9 en 186/10 (1776-1787).
- ⁶⁸ J. Habets, Lettres de Sophie Charlotte Marie Eleonora van Baxen de Raey, etc. in: PSHAL, Tome XIX, Roermond 1882, 182-213.
- ⁶⁹ RAL, Familiearchief Van Moorsel, inv. nr. 321 (1812 juli 10).
- ⁷⁰ Idem, inv.nr. 322 (1820 augustus 3) afschrift. Gemeentearchief Roermond, archief notaris Joseph Cornelis, 1820 akte nr. 160.